

Cultura

On és la Carmen Amaya?

07/07/12 02:00 - BARCELONA - **JORDI BORDES**

Diuen que l'any vinent serà el centenari de naixement de Carmen Amaya (1913?-1963). Tot i que ella no podia procrear (i això que el concepte de família li va fer més mal que bé artístic, segons diuen els entesos), encara hi ha molta gent que la recorda i l'estima, com si fos viva. Però no se la troba fàcilment, en boca dels que parlen de Catalunya terra de talent, bressol de Pau Casals, Salvador Dalí o Antoni Gaudí. Ara, Maria Rovira ha donat un pas més a l'arena de la cultura gitana catalana i després d'un descriptiu *Somorrostro* (2011) s'ha atrevit a fer una aproximació de Carmen Amaya. L'espectacle, que s'ha pogut veure a l'Amfiteatre Grec (tot una declaració d'intencions: el cartell posava una proposta de flamenc renovador just després de l'evolució de la sardana plantejada per la cobla Sant Jordi i Pascal Comelade) farà temporada al Teatre Romea aquest agost. Diuen els que la van conèixer o estudiat que Amaya estimava la monarquia. I deuria ser perquè Alfons XIII, segons recullen notes de l'època, es va sorprendre i va lloar el ball d'aquesta noia, tot nervi, en un *tablao*, coincidint amb l'Exposició Universal del 1929. Ara, Carmen Amaya, doncs torna al principi, on la corona li va atorgar el pes que ja valoraven els habituals de les seves actuacions, com ara el cronista Sebastià Gasch. L'amfiteatre del Grec és una conseqüència més d'aquella Exposició Universal com també ho són el MNAC, el Mercat de les Flors o el Palau de l'Agricultura (avui Teatre Lliure). L'intent de traslladar els sons i els moviments flamencs al contemporani ha quedat a mig fer. Hi ha moments preciosos com quan el cos de ball es desdobra en una gegant *bata de cola* de Carmen, que es mou, com si fos una onada pausada de la Barceloneta. Al Romea, més cuinat, gaudirà del favor de l'espectador, gràcies a una coreografia elegant, de gran públic. Però l'energia del flamenc no ha aconseguit traspasar al codi del contemporani. A *Ballant a la sorra* són aigua i oli, quasi del tot impermeables, tot i la bona disposició de músics i, sobretot, ballarins. Chicuelo ha inclòs l'espina de l'espectacle a les lletres ("Era catalana y se llamaba Carmer"). És paradoxal que el mateix Chicuelo fes l'adaptació musical de *Los Tarantos*, per transformar-lo en musical el 2004. Es diu i rediu que bona culpa de la mort d'Amaya va ser el fred en el rodatge d'aquell film que la va arraconar amb una pulmonia al llit. I, sense ballar i amb uns ronyons de nena que des de sempre no havien netejat bé la sang, es va fer més precipitada la seva caiguda. *Ballant a la sorra* parla poc de les ombres de Carmen Amaya i quan es refereix als èxits a Buenos Aires, a Hollywood –no va poder anar a Rússia perquè el govern franquista li ho va impedir, i això va ser determinant perquè ella reaccionés aïrosament contra el franquisme–, la música sona quasi aristòcrata, d'aires de palau del segle XIX britànic.

Amaya es perd, se'ns perd. El centenari, a quatre passes de celebrar-se, pot ser un bon motiu per recuperar-la. Carmen forma part del passat d'un notable grapat d'artistes i ciutadans del món, també de la Catalunya on ella va decidir retirar-se, a Mas Pinch, a Begur. Diccionaris enciclopèdics com ara el biogràfic de l'Albertí (1966) li guarden una senzilla entrada com a ballarina. Si, consultat avui, sembla una troballa inesperada és perquè no se la té tant present com s'hauria de tenir. El seu no és l'únic nom. Però sí que n'és un de significat. Amaya, torna!

Darrera actualització (Dissabte, 7 de juliol del 2012 02:00)

Publicat a

El Punt Avui. Edició Nacional 07-07-2012 Pàgina 36

 Tweet 0
  Recomendar 0

Maria Rovira traça una aproximació de la 'bailaora' del Somorrostro a l'amfiteatre grec

Jordi Bordes Castells

Altres articles de l'autor

 23/02/2013 **Poema agònic de violència i esperança**

 22/02/2013 **Humor quotidià corrosiu**

Més articles ...

Notícies de ...

[Barcelona](#)
[Begur](#)